

Ympäristöministeriö
kirjaamo.ym@gov.fi

Lausuntopyyntö

Lausunto luonnoksesta kansalliseksi luonnon monimuotoisuusstrategiaksi 2035

Keski-Suomen ELY-keskukselta on pyydetty lausuntoa luonnoksesta vuoteen 2035 ulottuvasta kansallisesta luonnon monimuotoisuusstrategiasta. Strategialla tavoitellaan luontokadon pysäyttämistä ja luonnon monimuotoisuuden kehityksen kääntämistä elpymisuralle.

Lausuntopyynnön mukaisesti lausunto on jaoteltu lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

2. Strategian lähtökohdat

2. Strategian lähtökohdat

Strategiassa on tunnistettu oikein, että luontokadon torjunnan edellytyksenä on toteuttaa sosiaalisesti ja taloudellisesti oikeudenmukainen, koko yhteiskunnan läpäisevä kestävyysmurros. Ongelman juurisyynä on ollut talouden ja ihmistoiminnan irtautuminen luonnon ekologisen kantokyvyn asettamista raameista ja näiden realistinen takaisinkytkentä on ainoa tie edetä pitkällä tähtäimellä kestävästi tulevaisuuteen.

Metsäluonnon kato korostuu Suomessa metsien merkityksen ja määrän vuoksi. Metsien monimuotoisuuden merkittävimäksi heikkenemisen syyksi on strategiassa tunnistettu metsätalouden käytännöt. Metsätalouden vaikutukset heijastuvat sekä näkyvät myös suo- ja vesiluonnon heikossa tilanteessa. Strategialla on tästä syystä erityisen suuri merkitys edellä mainittujen elinympäristöjen tilanteeseen. Strategian onnistumiselle olisi keskeistä, että metsäluontoon liittyen esitetään konkreettiset ja määrälliset tavoitteet strategian mukaisille toimenpiteille ja mittarit niiden seurantaan varten.

Luonnonvarayksikkö

2.1 Suomen luonnon monimuotoisuuden tila heikkenee edelleen

Sivulla 10 todetaan maatalousympäristöistä, että lajistollisesti erityisesti maatalousmaihin luettavat perinneympäristöt ovat hyvin arvokkaita. CAP-järjestelmään sisältyvien maatalouden ympäristösopimuksien myötävaikutuksella on saatu lisättyä hoidettujen perinneympäristöjen määrää. Tässä kohdassa olisi tarpeen tuoda esiin myös laiduntavien eläinten merkitys

31.1.2023

perinneympäristöjen hoitamisessa ja ylipäänsä eläintalouden merkitys luonnon monimuotoisuuden rikastajana. Maatalouden heikentynyt kannattavuus ja kotieläintilojen väheneminen on huono asia luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta. Riittävien kannusteiden ylläpitäminen kotieläintalouden harjoittamiseen palvelee myös monimuotoisuustavoitteiden toteuttamista.

Maaseutuyksikkö

2.5 Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää oikeudenmukaiseksi koettua kestävyysmurrosta

Kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian lähtökohta (s.18) sosiaalisesti ja taloudellisesti oikeudenmukaisen, koko yhteiskunnan läpäisevän kestävyysmurroksen tavoittelemiseksi on hyvä. Erilaisia yhteiskunnan ohjauskeinoja suunniteltaessa on tunnistettava se tosiasia, että esimerkiksi maankäytön tai metsien käytön sääntely vaikuttaa sosiaalisesti ja taloudellisesti eri painoarvolla eri väestöryhmiin.

Yksityinen maanomistaja tai elinkeinon harjoittaja, jonka alueille ja omaisuuteen mahdolliset ohjauskeinot tai rajoitukset vaikuttavat, kokee oikeudenmukaisuuden vaatimukset todennäköisesti eri tavalla ja konkreettisemmin kuin kansalainen, jonka yksityiseen omaisuuteen tai tulonmuodostukseen ohjauskeino tai ei vaikuta millään tavalla. Ekosysteemipalveluiden hinnoittelu ja luonnon monimuotoisuuden ylläpitämisen hyötyjen jakautuminen oikeudenmukaisesti suhteessa eri väestöryhmien uhrauksiin on haasteellinen kysymys. Mahdollisimman oikeudenmukaisten ratkaisujen löytyminen on tärkeää koko strategian toimeenpanon ja hyväksyttävyyden näkökulmasta.

Strategialuonnoksessa tätä problematiikkaa on tosin pohdittukin monesta eri näkökulmasta. On oikein ja välttämätöntä, että eri näkökulmien yhteensovittamisessa huomioidaan perustuslainkin turvaama omaisuuden suoja sekä toisaalta vastuu luonnosta ja mahdollisuus vaikuttaa omaa elinympäristöä koskevaan päätöksentekoon. Yksityiseen omaisuuteen kohdistuvat toimenpiteet onkin turvallisinta pyrkiä toteuttamaan vapaaehtoisin ja julkisiin korvauksiin perustuvilla järjestelmillä, kuten on tehty esimerkiksi METSO-ohjelmassa.

Maaseutuyksikkö

3. Strategian tavoitteet

Tavoite 3 (Taluskäytön piirissä olevia (suojelemattomia) elinympäristöjä tulee käsitellä, hoitaa ja käyttää siten, että niiden lajistolle tärkeät keskeiset rakennepiirteet vahvistuvat selkeästi.):

Tämän tavoitteen toteutuminen edellyttää poikkitieteellistä ja eri toimijasektoreiden välisen yhteistyön tiivistämistä, uuden tiedon tuottamista ja tiedon jalkauttamista käytännön toimijoille. Se palvelee hyvin myös monimuotoisuusstrategian lähtökohtaa sosiaalisesti ja taloudellisesti

31.1.2023

oikeudenmukaisen, koko yhteiskunnan läpäisevän kestävyysmurroksen tavoittelemista. Tutkimus, koulutus, yhteistyöverkoston rakentaminen, vuorovaikutus ja viestintä vaatii julkisia panostuksia.

Maaseutuyksikkö

3.1 ja 3.2 Pää tavoite ja tarkemmat tavoitteet

Strategian päätavoitetta palvelevat tavoitteet on asetettu oikeansuuntaisesti, mutta niiden aikataulutus ei kaikilta osin vaikuta perustellulta. Jotta päätavoitteeseen päästäisiin, tulisi tiettyjen tavoitteiden (esimerkiksi tavoite 14) osalta aikataulua selkeästi tiukentaa.

Luonnonvarayksikkö

3.3 Luonnon tilan tavoitteet

Taloustmetsien osalta kuolleelle puulle asetettua kuutiotavoitetta voi pitää varsin vaatimattomana ottaen huomioon lahopuun merkitys metsäluonnon monimuotoisuudelle.

Sisävesien osalta strategiassa on tunnistettu keskeiseksi tekijäksi parantaa kokonaisten valuma-alueiden tilaa suunnitelmallisesti ja hyödyntää esimerkiksi soita ja muita kosteikkoja ravinteiden ja kiintoaineksen sidonnassa. Tältä osin tulee toimintaohjelmassa luoda selkeitä linjauksia metsätalouden käytäntöjen muuttamiseksi niin, että tähän tarpeeseen vastataan tehokkaasti.

Strategian mukaan myös perinnebiotooppien osalta on mahdollista saavuttaa merkittävää myönteistä kehitystä mm. niin sanottuja uuselinympäristöjä ylläpitämällä ja parantamalla. Strategian mukaan tulee mm. tästä syystä perustaa monimuotoisuutta tukevia uuselinympäristöjä liikennealueille. Tienvarsiympäristöissä esiintyy kuitenkin jo nykyisin merkittävää potentiaalia karuja, avoimia ja paahteisia ympäristöjä edellyttävälle lajistolle. Tämän potentiaalin hyödyntämiseksi tulisi tienpidon käytäntöjä muuttaa niin, että vuosittain tehtävän tienvarsiikasvillisuuden käsittelyn yhteydessä poistettaisiin ravinteita tienvarsiympäristöistä. Tämä edellyttäisi niittotähteen poistoa piennaralueilta. Tätä tulisi edistää toimintaohjelman kautta.

Luonnonvarayksikkö

3.3.3 Elinympäristöjen laadun parantaminen

Strategiassa mainitaan, että taloustmetsissä tavoitteena on monimuotoisuuden kannalta tärkeimpien rakennepiirteiden eli kuolleen puun, kookkaiden vanhojen puiden sekä palo- ja kulotusalueiden sekä kuolleen puun määrien lisääntyminen. Nämä tekijät ovat monimuotoisuuden ylläpitämisen kannalta perusteltuja. Lahopuiden ja käsittelemättä jätettävien alueiden lisäämisessä tulee kuitenkin huomioida kohdealueiden aiheuttamat mahdolliset hyönteistuhoriskit lähellä oleville taloustmetsille.

31.1.2023

Maaseutuyksikkö

3.4 Suojelu ja ennallistaminen

METSO-ohjelman kokemusten perusteella pysyväälle metsiensuojelulle asetettu tavoite on yksityismaiden vapaaehtoisen tarjonnan osalta varsin realistinen; esimerkiksi Keski-Suomessa suojeltavaksi tarjottujen kohteiden tarjonta on ylittänyt selkeästi suojeluun käytettävissä olleen rahoituksen.

Luontokadon mittasuhteiden vuoksi strategiassa on tunnistettu oikein se, että erilaiset suojelun tukialueet (effective area-based conservation measures eli OECM-alueet) ovat merkittävässä roolissa suojelualueverkoston vaikuttavuuden parantamisessa. Niillä strategian mukaan suojellaan luonnon monimuotoisuutta samalla, kun alueiden taloudellista hyödyntämistä voidaan sopeutetusti jatkaa. Strategian mukaa tulee selvittää uusia toimintamalleja suojelua tukevien alueiden verkoston kehittämiseksi. Tähän liittyen tulee selvittää mahdollisuudet jokamiehen oikeuksiin kuulumattomien keruutuotteiden (männyn- ja kuusenpihka, koivunmahla, pakuri, kuusenkerkät, ym.) keruuoikeuksien vuokraamisella tai niitä suoraan hyödyntämällä kompensoida maanomistajille mahdollista hakkuutulojen vähene mistä. Strategian pohjalta laadittavan toimintaohjelman yhteydessä tulisi laatia selvitys, jolla tutkitaan mahdollisuudet luoda uusi suojelualuemalli keruutuotteiden hyödyntämisen pohjalle. On selvitettävä, voidaanko luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi perustettavan alueen puuston hakkuisiin asettaa rajoituksia, mutta sallia samalla säännelty keruutuotteiden hyödyntäminen. Mikäli toimiva malli pystyttäisiin kehittämään, tällaisilla alueilla voisi olla merkittävä rooli metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisessa, samalla kun alueet voisivat tuottaa edelleen taloudellista hyötyä maanomistajille. Mallin taloudelliset vaikutukset valtiolle olisivat todennäköisesti myös alhaisemmat kuin perinteisillä suojelumalleilla.

Luonnonvarayksikkö

3.4.1 Suojelu, 3.4.2 Ennallistaminen ja hoito

Yksityisomistuksessa olevien maa-alueiden lisääminen suojelualueisiin tulee perustua vapaaehtoisuuteen ja julkisella tuella korvattaviin järjestelmiin. Ennallistamiseen ja hoitoon tulee myös varmistaa riittävät korvaus- ja kannustinjärjestelmät. Näihin järjestelmiin tulee varata riittävä rahoitus ja korvaustaso, jotta oikeudenmukaisuusvaatimus saadaan täytettyä ja yksityiset maanomistajat tarjoamaan suojeluun monimuotoisuuden kannalta hyviä kohteita.

Maaseutuyksikkö

3.5 Paineiden vähentäminen ja juurisyihin vaikuttaminen

Strategian tavoitteena on mm. ”T14.2: Luonnon monimuotoisuuden turvaamista on edistetty ylivaalikautisesti. Toimenpiteitä luonnon monimuotoisuuden parantamiseksi ja riittävien resurssien takaamiseksi tehdään pitkäjänteisesti ja johdonmukaisesti.”. Tavoite on keskeinen, koska heilahtelut

31.1.2023

resursoinnissa luovat epävarmuutta ja samalla syövät pohjaa uskottavalta ja pitkäjänteiseltä toiminnalta ja tätä kautta syövät toimenpiteiden yleistä hyväksyttävyyttä.

3.5.1 Luonnonvarojen hyödyntäminen, maankäyttö ja rakentaminen

Lausunnon kohdassa 3.2 annetut kommentit sopivat myös tähän.

Maaseutuyksikkö

3.5.2 Yksilöiden, yhteisöjen ja organisaatioiden aktiivinen toiminta

Luonnoksessa todetaan (s. 49):

Luonnon monimuotoisuus kytkeytyy kaikkien yhteisöjen toimintaan joko suoraan tai välillisesti. Yhteisöt toisaalta hyötyvät luontopääomasta ja ekosysteemipalveluista ja toisaalta vaikuttavat niihin toiminnallaan muutoksia.

Ekosysteemipalveluilla on toistaiseksi vielä varsin kehittymättömät markkinat ja hinnoittelumekanismit. Tämä on syytä ottaa huomioon, kun arvioidaan monimuotoisuutta ylläpitävien tai edistävien toimenpiteiden vaikutusten kohdentumista eri yksilöille tai yhteisöille. Oikeudenmukaisuusnäkökulmasta ekosysteemipalveluiden taloudellisen arvon määrittämisestä ja hyötyjen/haittojen kohdentumisesta tarvittaisiin vielä lisää tietoa.

Maaseutuyksikkö

3.5.6 Yksityinen ja julkinen rahoitus

Viittaus lausunnon aiemmassa kohdassa 2.5 annettuihin kommentteihin liittyen suojelutoimien vapaaehtoisuuteen ja korvausjärjestelmiin siltä osin kuin ne kohdistuvat yksityiseen omaisuuteen.

Maaseutuyksikkö

3.5.9 Luontosuhde, hyvinvointi ja terveys

Suomalaiset osaavat ja haluavat virkistäytyä ja hoitaa hyvinvointiaan luonnonympäristöissä. Jokamiehen oikeudet antavat kansalaisille laajat mahdollisuudet tällaiseen hyvinvoinnin ylläpitoon. Toisaalta tällaiset yleiset nautintaoikeudet saattavat vaikeuttaa ekosysteemipalveluiden arvottamista ja heikentää kannusteita panostamaan aineettomampien ja kaikille avoimesti käytettävissä olevien luontoarvojen turvaamiseen.

Maaseutuyksikkö

4.3.5 Vaikutukset luonnonvarojen hyödyntämiseen, elinkeinoihin ja työllisyyteen

Strategialuonnoksessa todetaan, että strategian luonnonvarojen käyttöön, työllisyyteen ja elinkeinoihin liittyvien vaikutusten tarkka arviointi ei ollut

31.1.2023

tavoitekirjausten yleispiirteisyydestä johtuen mahdollista. Edelleen todetaan, että strategian mahdollisia vaikutuksia luonnonvarojen käyttöön, työllisyyteen ja elinkeinoihin pystyttiin tavoitteiden muotoilusta johtuen arvioimaan vain laadullisesti. Näitä tekijöitä onkin arvioitu varsin epämääräisesti.

Epäilemättä näiden näkökulmien huomioon ottaminen tarkoilla määrällisillä mittareilla on haasteellista. Toisaalta nämä puutteet vaikeuttavat strategian yhteiskunnallisten sekä taloudellisten hyötyjen ja haittojen arviointia. Samalla se vaikeuttaa myös strategian peruslähtökohdan oikeudenmukaisuuden arviointia (viite: kommentit kohdassa 2.5). Strategian toteutettavuuden ja yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden arviointi saattaisi olla helpompaa, mikäli käytettävissä olisi hieman tarkempia arvioita tähän kohtaan liittyville mittareille.

Maaseutuyksikkö

Muut huomiot

Muita huomioita luonnoksesta

Strategiassa on tunnistettu vasta karkealla tasolla strategian vaikutuksia luonnonvarojen hyödyntämiseen, elinkeinoihin ja työllisyyteen. Tältä osin olisi huomioitava, että esimerkiksi luonnon ennallistamisen yhteydessä ennallistettavilta soilta poistetaan merkittäviä määriä puuta tai vesistökuunnostuksien yhteydessä vesistöistä biomassaa, joita voidaan hyödyntää raaka-aineena. Tämä tulee huomioida strategian tarkemmassa vaikutusten arvioinnissa. Lisäksi luonnon ennallistamiseen ja luonnonhoitoon liittyen avautuu myös merkittävästi ansaintamahdollisuuksia siinä tarvittavan ihmis- ja konetyön kautta. Em. työllä on tätä kautta merkittävä työllistävä vaikutus etenkin, jos toiminnan volyyymi nousee strategian tavoitteiden mukaiseksi.

Luonnonvarayksikkö

Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelmalla (EAKR, ESR+ ja JTF) pyritään osaltaan hakemaan ratkaisuja tulevaisuuden tarpeisiin, joilla myös monimuotoisuutta voidaan edistää. Mahdollisia toimia voisivat olla:

- EAKR: Teknologian kehittäminen vaikutusten mittaamiseen ja analysointiin ja uudet innovatiiviset ratkaisut. Vähänhiilisyttä edistävien ratkaisujen osuus tulisi olla rahoituksessa vähintään 35% ohjelmatasolla.
- ESR+: Haasteiden ratkaisuun tarvittavan osaamisen kehittäminen esim. koulutusjärjestelmissä tai alueiden käsittelyssä
- JTF: Em. lisäksi tähän sopii konkreettiset ennallistamistoimet vaikkapa suoalueilla tai niiden vaikutuksessa olevien vesistöjen kunnostuksessa.

Rahoitusyksikkö

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt yksikön päällikkö Johanna Viljanen ja ratkaissut johtaja Kari Lehtinen.

Tämä asiakirja KEHA/19107/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/19107/2022 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Viljanen Johanna 31.01.2023 16:54

Hyväksyjä Lehtinen Kari 31.01.2023 17:14